

รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1
THE SMALL SCHOOL MANAGEMENT MODELS AFFECTING EDUCATIONAL
QUALITYUTHAI THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

สมาพร ลีภัยรัตน์¹
Samaporn Leepairat¹

Corresponding Author E-mail: samapornr18@gmail.com.

Received: Aug 19, 2025; Revised: Sep 04, 2025; Accepted: Sep 05, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา 2) พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา 3) ทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา และ 4) ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 39 คน และครูจำนวน 124 คน โดยเก็บจากประชากรทั้งหมด ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก อยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความต้องการจำเป็น เมื่อพิจารณาตามขอบข่ายการบริหารงาน พบว่า ด้านการบริหารวิชาการ มีความต้องการจำเป็นสูงสุด 2) รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย หลักการและแนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ การวัดผลประเมินผล เงื่อนไขความสำเร็จ ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบพบว่ามีเหมาะสม 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมากที่สุด 4) ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ผลการประเมินคุณภาพนักเรียนจากรายงานสถานศึกษาประจำปี สูงขึ้นกว่าปีที่ผ่านมา โรงเรียนมีนวัตกรรมการบริหาร ผู้เกี่ยวข้องความพึงพอใจต่อรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : รูปแบบการบริหารจัดการ , โรงเรียนขนาดเล็ก , คุณภาพการศึกษา

¹รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1

¹ Deputy Director of the Educational Service Area Office, Uthai Thani Primary Educational Service Area Office 1

Abstract

This research aimed to 1) study the management conditions of small schools that impact educational quality, 2) develop a management model for small schools that impact educational quality, 3) trial the implementation of a management model for small schools that impact educational quality, and 4) evaluate the impact of the management model for small schools on educational quality. This mixed-methods study used a stratified sample size. The sample consisted of 39 school administrators, and 182 teachers, drawn from the total population. The data were collected through interviews and questionnaires. Data were analyzed using means, standard deviations, and content analysis.

The results revealed that: 1) The current management conditions for small schools are at a high level, with the most desirable conditions. Regarding the needs, when considering the management scope, academic management was the most important. 2) The management model for small schools that impacts educational quality includes; 1) principles and concepts, 2) objectives, 3) content, 4) processes, 5) measurement and evaluation, 6) success conditions. The experts found that the model was appropriate. 3) The results of the trial implementation of the management model for small schools that impact educational quality were at a high level. Can be put into practice, there was practice at the highest level. 4) Results of the evaluation of the management model of small schools, results of the evaluation of student quality from the annual school report were higher than the previous year. The school had management innovations. Those involved were satisfied with the model at the highest level.

Keywords : Management Model, Small Schools, Educational Quality

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกหลักที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นกระบวนการสร้างและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อดำรงชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ในศตวรรษที่ 21 ประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลที่รวดเร็วและหลากหลาย ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อระบบการศึกษา การยกระดับคุณภาพผู้เรียนจึงถือเป็นพันธกิจสำคัญของรัฐ โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 อาทิ ความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหาเชิงซับซ้อน การสร้างสรรค์นวัตกรรม และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างสร้างสรรค์และมีจริยธรรม ทั้งนี้ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ด้านการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยเน้นความทั่วถึงและความเสมอภาคทางการศึกษา โดยเฉพาะการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีจำนวนมากกว่า 15,000 โรงเรียนทั่วประเทศ และมักเผชิญข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ และโครงสร้างพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) นโยบายสำคัญ ได้แก่ การจัดตั้งเครือข่ายโรงเรียน (School Cluster) เพื่อการใช้ทรัพยากรร่วมกัน การควบรวมโรงเรียนขนาดเล็กที่ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ และการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนในทุกพื้นที่ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมกัน ตลอดจนเป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ด้านการศึกษา

สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 พบว่ามีโรงเรียนส่วนใหญ่จัดอยู่ในประเภทโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งประสบปัญหาหลักหลายประการ ได้แก่ การมีนักเรียนจำนวนน้อย ครูไม่ครบชั้นเรียน ครูสอนไม่ตรงตามวิชาเอก ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่ามาตรฐานระดับประเทศ อีกทั้งยังมีข้อจำกัดด้านสื่อการเรียนการสอน เทคโนโลยี และงบประมาณ รวมทั้งบุคลากรสายสนับสนุนไม่เพียงพอ ทำให้ภาระงานของครูสูงและไม่มีเวลาเพียงพอในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพผู้เรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1, 2567: 43)

จากบริบทและข้อจำกัดดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่เหมาะสมกับบริบทของเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 โดยรูปแบบดังกล่าวควรมีความครอบคลุมทั้งในด้านการจัดสรรทรัพยากรบุคลากรและงบประมาณ การพัฒนาศักยภาพผู้บริหารและครู การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา อันจะเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการศึกษาในระดับพื้นที่ และสอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1
4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมต้องมีการอ้างอิงอย่างครบถ้วน

1. แนวคิดการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก

Alsammarry, Sirisuthi, & Duangcharthom (2016: 247) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กควรพัฒนาระบบการบริหารแบบองค์รวม โดยใช้กระบวนการ PDCA (Plan-Do-Check-Act) ครอบคลุมการจัดการด้านบุคลากรงบประมาณ หลักสูตร และการประเมินคุณภาพ เพื่อให้โรงเรียนขนาดเล็กมีระบบบริหารที่ยืดหยุ่นและตอบสนองต่อบริบทท้องถิ่น

Buaraphan, Inrit, & (2018: 491) เสนอว่า การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็กควรเน้นการสอนแบบหลายระดับ (Multigrade Teaching) การปรับใช้หลักสูตรกับบริบทท้องถิ่น และการสนับสนุนเชิงนโยบายที่ช่วยให้ครูมีความพร้อมและผู้บริหารสามารถจัดทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม

OECD (2021) กล่าวว่า โรงเรียนขนาดเล็กในชนบทควรใช้แนวทางการรวมเครือข่าย (Cluster Model) เพื่อบริหารทรัพยากรร่วมกัน และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อขยายโอกาสการเรียนรู้ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล

คณิตพงศ์ พิมพ์มีลาย (2567: 114) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กต้องใช้หลักธรรมาภิบาลและภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม เช่น การบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งช่วยให้ผู้บริหาร ครู และชุมชนมีแรงจูงใจและร่วมมือกันยกระดับคุณภาพการศึกษา

วรินทิพย์ ใจดี (2567: 123) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กควรเน้นการบูรณาการ (Integrated Management) ทั้งด้านวิชาการ การพัฒนาครู การบริหารงบประมาณ และการสร้างความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและยกระดับคุณภาพผู้เรียน

ศรัณย์ โพธิ์บาย และกฤตภูมิ ขมิณวิเศษ (2565: 67) แนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ การบริหารแบบมีส่วนร่วม แนวทางที่สำคัญที่สุดมีดังนี้ โรงเรียนจัดตั้งคณะ กรรมการพัฒนาหลักสูตรที่มีตัวแทนจากทุกฝ่าย สำรวจความต้องการของผู้เรียนและชุมชน บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีระบบติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบเปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทางการพัฒนาโรงเรียน

สรุปได้ว่าการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1) การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม 2) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) การบริหารเครือข่ายความร่วมมือ 4) การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ 5) การมีส่วนร่วมของชุมชน และ 6) การเสริมสร้างคุณธรรมและธรรมาภิบาล เพื่อเป็นองค์ประกอบในส่วนของเนื้อหาของรูปแบบ

2. แนวคิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) (2012:29) กล่าวว่า คุณภาพการศึกษาในมุมมองของผลลัพธ์ที่วัดผลได้จริง (outcomes-based) โดยมุ่งเน้นที่ความสามารถของผู้เรียนในการนำความรู้และทักษะไปใช้ในชีวิตจริง ให้ความสำคัญกับการประเมินคุณภาพผู้เรียน การประเมินคุณภาพตามมาตรฐานสากล ช่วยให้แต่ละประเทศสามารถเปรียบเทียบจุดแข็งและจุดอ่อนของระบบการศึกษาของตนเองกับประเทศอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงนโยบายการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

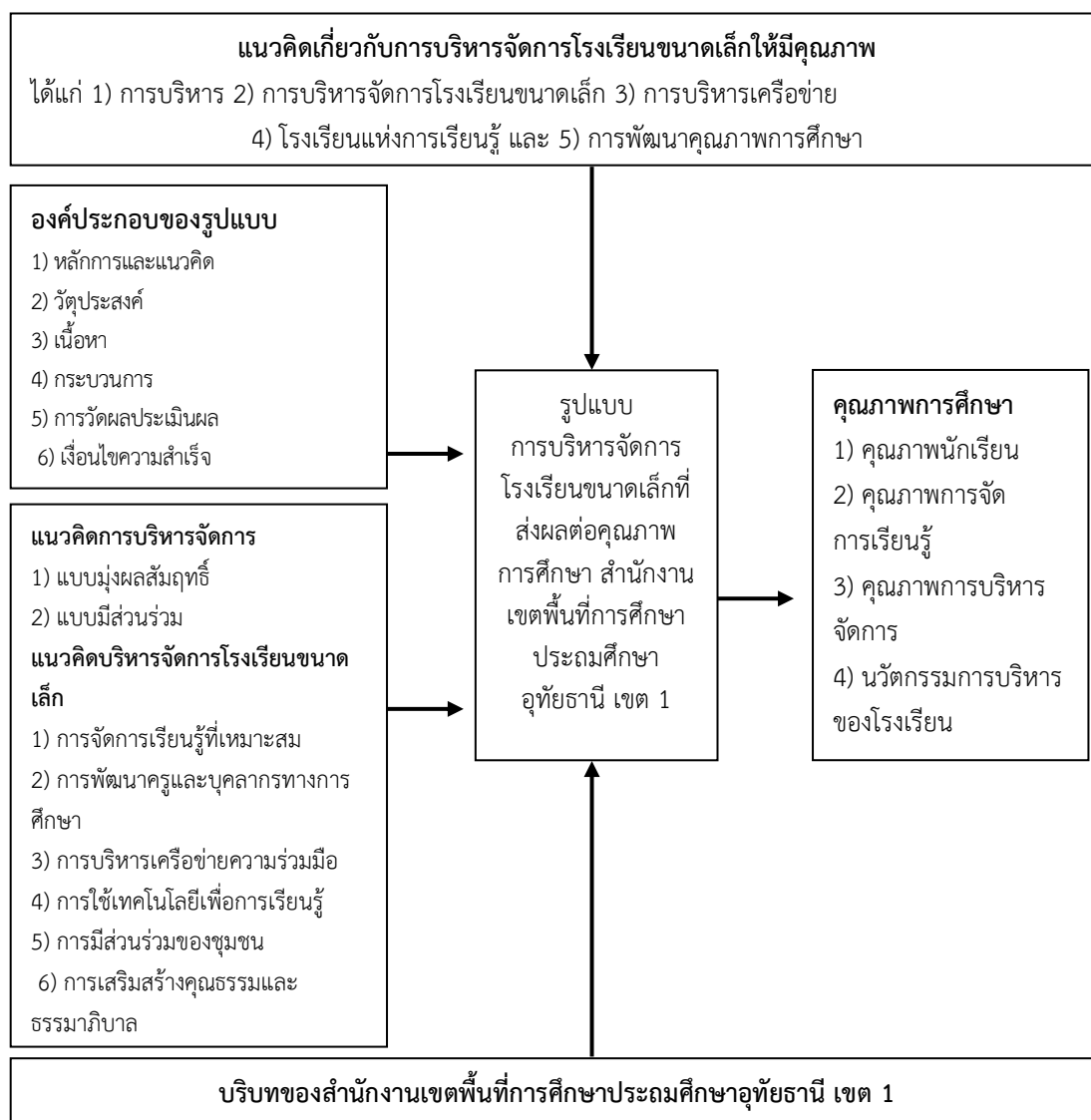
องค์การยูเนสโก (UNESCO ,2015 :51) กล่าวว่า คุณภาพการศึกษาให้ความสำคัญกับการสร้างการศึกษาที่ครอบคลุมและเท่าเทียม (Inclusive and Equitable Education) เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน มองว่าการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นเครื่องมือสำคัญในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 4 (SDG 4) ที่มุ่งสร้างหลักประกันว่าทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560 : 81) มุ่งเน้นความหมายของคุณภาพการศึกษาในแง่ของการปฏิบัติตามมาตรฐานการศึกษาของชาติและการบรรลุเป้าหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ได้แก่คุณภาพผู้เรียน: วัดจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทักษะในศตวรรษที่ 21 คุณภาพครู: วัดจากการมีคุณวุฒิที่ตรงตามมาตรฐานวิชาชีพ มีทักษะการสอนที่หลากหลาย และการพัฒนานตนเอง คุณภาพผู้บริหาร: วัดจากการมีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ และ

สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ คุณภาพของสถานศึกษา: วัดจากระบบบริหารจัดการ หลักสูตร กิจกรรม และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

สรุปได้ว่า แนวคิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ควรเน้นการมุ่งเน้นผลลัพธ์ที่จับต้องได้ โดยใช้ข้อมูลมา ปรับปรุงการสอน พร้อมทั้งสร้างการศึกษาที่ครอบคลุมและเท่าเทียม ที่รู้จักและพัฒนาผู้เรียนรายบุคคล และวางแผนการ บริหารจัดการให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ เพื่อใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด และ ยกระดับคุณภาพของโรงเรียนอย่างรอบด้าน

สรุปผลการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดจากการทบทวนนวัตกรรม มาเป็นส่วนหนึ่งในการเก็บข้อมูล และร่างรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยใช้วิธีการผสมวิธี มี 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสาร บทความ วารสาร ข้อมูลจากรายงานต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 39 คน 2) ครู จำนวน 182 คน รวม 221 คน
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 39 คน โดยเก็บจากประชากรทั้งหมด 2) ครู จำนวน 124 คน โดยใช้ตารางเครซี มอร์แกนในการกำหนดขนาดกลุ่ม และสุ่มแบบแบ่งชั้น รวมทั้งสิ้น 163 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 โดยมีค่าความเที่ยงตรง (Validity) เท่ากับ 0.92 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.92

วิธีรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร บทความ วารสาร ข้อมูลจากรายงานต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

2. ผู้วิจัยศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ โดยใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลการด้วยตนเอง และวิเคราะห์ค่าสถิติ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา ด้านบริหารสถานศึกษา ด้านนิเทศการศึกษาและด้านการวิจัย จำนวน 9 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม
2. แบบสอบถามเพื่อการประเมินความเหมาะสมของคู่มือ 10 ด้าน ได้แก่ ความครบถ้วนของเนื้อหา, ความถูกต้องของข้อมูล, ความชัดเจนของวัตถุประสงค์, โครงสร้างและรูปแบบการนำเสนอ, ความสอดคล้องกับบริบทโรงเรียนขนาดเล็ก, แนวปฏิบัติ, เครื่องมือ/แบบฟอร์มประกอบการใช้คู่มือ, การนำไปใช้จริง, การปรับปรุงและพัฒนา และความเข้าใจง่าย

วิธีรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. ผู้วิจัยร่างรูปแบบ และจัดประชุมสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน การวิเคราะห์เนื้อหาการสนทนากลุ่ม
2. นำรูปแบบ มาจัดทำเป็นคู่มือการใช้รูปแบบ ผู้วิจัยส่งคู่มือให้ผู้ทรงคุณวุฒิชุดเดิม ประเมินความเหมาะสมของคู่มือ แล้วนำผลมาวิเคราะห์ โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 39 คน 2) ครู จำนวน 182 คน รวม 221 คน
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 39 คน โดยเก็บจากประชากรทั้งหมด 2) ครู โดยการเลือกแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือครูโรงเรียนละ 2 คน จำนวน 78 คน รวมทั้งสิ้น 117 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามผลการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1

วิธีรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง แบ่งเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การเตรียมการก่อนการทดลองใช้

ระยะที่ 2 การดำเนินการทดลองใช้

ระยะที่ 3 การกำกับ ติดตามประเมินผลการทดลองใช้

ระยะที่ 4 การสะท้อนผลการทดลองใช้

2. ศึกษาผลการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 โดยใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยวิเคราะห์ค่าสถิติ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลการสะท้อนผลโดยการจัดประชุม แล้วนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 4 เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา ด้านบริหารสถานศึกษา ด้านนิเทศการศึกษา จำนวน 9 ท่าน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 39 คน 2) ครู จำนวน 182 คน รวม 221 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 39 คน โดยเก็บจากประชากรทั้งหมด 2) ครู จำนวน 182 คน โดยเก็บจากประชากรทั้งหมด รวม 221 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. แบบประเมินรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก

2. แบบบันทึกการเก็บข้อมูลคุณภาพการศึกษา จากการสังเคราะห์รายงานสถานศึกษาประจำปี

3. แบบบันทึกนวัตกรรมการบริหารของโรงเรียน

4. แบบสอบถามเพื่อการประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1

วิธีรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล จากผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประเมินรูปแบบด้วยตนเอง นำผลมาวิเคราะห์ โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ผู้วิจัยการเก็บข้อมูลคุณภาพการศึกษา จากการสังเคราะห์รายงานสถานศึกษาประจำปี

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา จำแนกตามรายด้านของขอบข่ายการบริหาร [n= 221]

การบริหารจัดการ โรงเรียนขนาดเล็ก	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified}	ลำดับ ความสำคัญ
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
1.การบริหารงานวิชาการ	3.77	0.72	มาก	4.66	0.43	มากที่สุด	0.235	1
2.การบริหารงานบุคคล	3.80	0.64	มาก	4.68	0.53	มากที่สุด	0.232	2
3.การบริหารงาน งบประมาณ	3.81	0.80	มาก	4.66	0.65	มากที่สุด	0.224	3
4.การบริหารงานทั่วไป	3.89	0.74	มาก	4.73	0.32	มากที่สุด	0.218	4
เฉลี่ย	3.82	0.67	มาก	4.68	0.44	มากที่สุด	0.227	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.82$, S.D.=0.67) เมื่อพิจารณารายข้อ จำนวน 3 ข้อแรก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การบริหารทั่วไป ($\bar{X}=3.89$, S.D.=0.67)การบริหารงานงบประมาณ ($\bar{X}=3.81$, S.D.=0.80) และการบริหารงานบุคคล ($\bar{X}=3.80$, S.D.=0.64) สภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.68$, S.D.=0.44) เมื่อพิจารณารายข้อ จำนวน 3 ข้อแรก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การบริหารทั่วไป ($\bar{X}=4.73$, S.D.=0.32) การ

บริหารงานบุคคล ($\bar{X}$ =4.68, S.D.= 0.53) การบริหารงานงบประมาณ ($\bar{X}$ =4.66, S.D.=0.65)และ การบริหารงานวิชาการ ($\bar{X}$ =4.66, S.D.=0.43)

เมื่อพิจารณา ลำดับความต้องการจำเป็น พบว่า ลำดับที่ 1 การบริหารงานวิชาการ ($PNI_{modified}$ =0.235) ลำดับที่ 2 การบริหารงานบุคคล ($PNI_{modified}$ =0.232) ลำดับที่ 3 การบริหารงานงบประมาณ ($PNI_{modified}$ =0.224) และลำดับที่ 4 การบริหารงานทั่วไป ($PNI_{modified}$ =0.218)

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา

2.1 รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย หลักการและแนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ การวัดผลประเมินผล เงื่อนไขความสำเร็จ รายละเอียด ดังนี้

หลักการและแนวคิดของรูปแบบ ได้แก่ หลักการการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ และหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. **หลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Results-Based Management)** เป็นการบริหารจัดการที่เน้นผลลัพธ์เป็นสำคัญ โดยมีการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจนและสามารถวัดผลได้จริง ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical Data) จากการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน มาใช้ในการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน และช่องว่างทางการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning) ในการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาศักยภาพครู เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2. **หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management)** เป็นการบริหารจัดการที่ให้ ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ทุกภาคส่วน ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน ในการร่วมกันตัดสินใจ วางแผน และดำเนินงาน เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปในทิศทางเดียวกันและตอบสนองต่อ ความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง การมีส่วนร่วมนี้จะช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งความร่วมมือและสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของร่วมกัน (Shared Ownership) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาคูณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

1. เพื่อมีแนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก
2. เพื่อพัฒนาคูณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก

เนื้อหาของรูปแบบ ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม 2) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา 3)การบริหารเครือข่ายความร่วมมือ 4) การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ 5) การมีส่วนร่วมของชุมชน และ 6) การเสริมสร้างคุณธรรมและธรรมาภิบาล

กระบวนการของรูปแบบ ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การดำเนินงานตามแผน 3) การเรียนรู้ และ 4) การประเมินและปรับปรุง

การประเมินผล 1) การประเมินผลการดำเนินงานตามรูปแบบ 2) การประเมินผลคุณภาพการศึกษา 3) การประเมินผลนวัตกรรมการบริหารของโรงเรียน

เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่

- 1) ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมุ่งพัฒนาคูณภาพ
- 2) การมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย อย่างต่อเนื่อง
- 3) การใช้ข้อมูลในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์
- 4) การใช้กระบวนการโรงเรียนแห่งการเรียนรู้
- 5) การมีระบบการบริหารจัดการที่ยืดหยุ่นและคล่องตัว

2.2 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ส่งผลต่อคุณภาพ การศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52 , S.D.=0.58) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา [n= 221]

องค์ประกอบของรูปแบบ	ผลการประเมิน			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. หลักการและแนวคิด	4.67	0.47	มากที่สุด	1
2. วัตถุประสงค์	4.56	0.53	มากที่สุด	2
3. เนื้อหา	4.50	0.61	มาก	3
4. กระบวนการ	4.67	0.47	มากที่สุด	1
5. การวัดผลประเมินผล	4.44	0.53	มาก	4
6. เงื่อนไขความสำเร็จ	4.56	0.53	มากที่สุด	2
เฉลี่ย	4.52	0.58	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบโดยรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.52$, S.D.=0.58) โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ องค์ประกอบด้านหลักการและแนวคิดและกระบวนการ ($\bar{X}= 4.67$, S.D.=0.47) วัตถุประสงค์ และเงื่อนไขความสำเร็จ ($\bar{X}= 4.56$, S.D.=0.53) เนื้อหา ($\bar{X}= 4.50$, S.D.=0.61) และการวัดผลประเมินผล ($\bar{X}= 4.44$, S.D.=0.53)

2.3 ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบ พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.82$, S.D.=0.40) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน ขนาดเล็ก ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา [n= 221]

รายการประเมิน	ผลการประเมิน			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ความครบถ้วนของเนื้อหา	4.85	0.36	มากที่สุด	2
2. ความถูกต้องของข้อมูล	4.80	0.40	มากที่สุด	6
3. ความชัดเจนของวัตถุประสงค์	4.82	0.38	มากที่สุด	4
4. โครงสร้างและรูปแบบการนำเสนอ	4.77	0.41	มากที่สุด	7
5. ความสอดคล้องกับบริบทโรงเรียนขนาดเล็ก	4.83	0.39	มากที่สุด	3
6. แนวปฏิบัติ	4.86	0.35	มากที่สุด	1
7. เครื่องมือ/แบบฟอร์มประกอบการใช้คู่มือ	4.75	0.43	มากที่สุด	8
8. การนำไปใช้จริง	4.80	0.40	มากที่สุด	6
9. การปรับปรุงและพัฒนา	4.81	0.39	มากที่สุด	5
10. ความเข้าใจง่าย	4.83	0.38	มากที่สุด	3
เฉลี่ย	4.82	0.40	มากที่สุด	

จากตารางที่ 3 พบว่า ความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบโดยรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.82$, S.D.=0.40) โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ แนวปฏิบัติ ($\bar{X}= 4.86$, S.D.=0.35) ความครบถ้วนของเนื้อหา ($\bar{X}= 4.85$, S.D.=0.36) ความเข้าใจง่าย ($\bar{X}= 4.83$, S.D.=0.38) ความสอดคล้องกับบริบทโรงเรียนขนาดเล็ก ($\bar{X}= 4.83$, S.D.=0.39)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา

ผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา นำไปใช้กับผู้บริหารสถานศึกษา และครู ในโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 39 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 ในระยะเวลา 6 เดือน (เดือนมีนาคม - เดือนกรกฎาคม 2568) โดยแบ่งการทดลองใช้เป็น 4 ระยะ

ระยะที่ 1 การเตรียมการและวางแผนการดำเนินการตามรูปแบบ โดยการประชุมชี้แจงและร่วมวางแผนการดำเนินการตามคู่มือ

ระยะที่ 2 การดำเนินการตามรูปแบบ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครู โรงเรียนขนาดเล็กร่วมกันขับเคลื่อนตามรูปแบบ การจัดอบรมพัฒนา และการนำไปขยายผลในสถานศึกษา

ระยะที่ 3 การวัดและประเมิน โดยการนิเทศ กำกับติดตาม และจัดเก็บข้อมูลการดำเนินการตามรูปแบบ พร้อมทั้งสะท้อนผลการพัฒนา

ระยะที่ 4 การปรับปรุงและพัฒนา

ผลการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษา และครู พบว่าการดำเนินการตามรูปแบบ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.57$, S.D.=0.55) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา [n= 221]

รายการประเมิน	ผลการประเมิน			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
ด้านการบริหารงานวิชาการ	4.60	0.54	มากที่สุด	1
ด้านการบริหารบุคลากร	4.53	0.57	มากที่สุด	4
ด้านการบริหารงบประมาณ	4.51	0.57	มากที่สุด	5
ด้านการบริหารทั่วไป	4.59	0.54	มากที่สุด	2
ผลที่เกิดกับคุณภาพการศึกษา	4.57	0.55	มากที่สุด	3
เฉลี่ย	4.57	0.55	มากที่สุด	

จากตารางที่ 3 พบว่า การดำเนินการตามรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา โดยรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.57$, S.D.=0.55) โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ($\bar{X}=4.60$, S.D.=0.54) ด้านการบริหารเครือข่ายและชุมชน ($\bar{X}=4.59$, S.D.=0.54) ผลที่เกิดกับคุณภาพการศึกษา ($\bar{X}=4.57$, S.D.=0.55) ด้านการบริหารบุคลากร ($\bar{X}=4.53$, S.D.=0.57) และ ด้านการบริหารงบประมาณและทรัพยากร ($\bar{X}=4.51$, S.D.=0.57)

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา

4.1 การประเมินรูปแบบ ด้านข้อมูลคุณภาพการศึกษา จากการสังเคราะห์รายงานสถานศึกษาประจำปี ผลการประเมินคุณภาพนักเรียนจากรายงานสถานศึกษาประจำปี 2567 สูงขึ้นกว่าปี 2566

4.2 การประเมินรูปแบบ ด้านนวัตกรรมการบริหารของโรงเรียน พบว่าโรงเรียนมีนวัตกรรมการบริหารที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 5 โรงเรียน และที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับดี 34 โรงเรียน

4.3 ผลการประเมินรูปแบบบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า รูปแบบมีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

4.4 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษา และครูมีความพึงพอใจต่อรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.60$, S.D.=0.54)

ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อรูปแบบบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา [n= 221]

รายการประเมิน	ผลการประเมิน			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตร/การจัดการเรียนรู้	4.65	0.50	มากที่สุด	1
2. ความพึงพอใจต่อการดูแลและพัฒนานักเรียน	4.60	0.54	มากที่สุด	4
3. ความพึงพอใจต่อการจัดสรร/ใช้ทรัพยากรโรงเรียน	4.58	0.53	มากที่สุด	6
4. ความพึงพอใจต่อการพัฒนาครูและบุคลากร	4.61	0.52	มากที่สุด	3
5. ความพึงพอใจต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง/ชุมชน	4.62	0.51	มากที่สุด	2
6. ความพึงพอใจต่อการสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ในโรงเรียน	4.57	0.55	มากที่สุด	7
7. ความพึงพอใจต่อผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน	4.60	0.54	มากที่สุด	4
8. ความพึงพอใจต่อคุณธรรมจริยธรรม/พฤติกรรมของนักเรียน	4.59	0.55	มากที่สุด	5
เฉลี่ย	4.60	0.54	มากที่สุด	

จากตารางที่ 5 พบว่า ความพึงพอใจต่อรูปแบบบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา โดยรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.60$, S.D.=0.54) โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ คุณภาพหลักสูตร/การจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}= 4.65$, S.D.=0.50) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง/ชุมชน ($\bar{X}= 4.62$, S.D.=0.51) การพัฒนาครูและบุคลากร ($\bar{X}= 4.61$, S.D.=0.52)

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา ใน 4 ด้าน โดยมีสภาพปัจจุบันการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น เรียงลำดับความต้องการจำเป็นมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทุกด้านจำเป็นต้องพัฒนาเพิ่มเติมทั้งในมุมโครงสร้าง คุณภาพหลักสูตร และการจัดการทรัพยากร เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กอย่างรอบด้าน สอดคล้องกับข้อเสนอของ OECD (2021) ที่ชี้ว่า "โรงเรียนขนาดเล็กในชนบทควรใช้แนวทางการรวมเครือข่าย (Cluster Model) เพื่อบริหารทรัพยากรร่วมกัน และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อขยายโอกาสทางการเรียนรู้ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล" และตรงกับแนวคิดของศรีณีย์ โพธิ์บาย และกฤษฎ์ ชมภูวิเศษ (2565) ที่เน้นการบริหารโดยมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและการจัดตั้งคณะกรรมการหลักสูตรที่ครอบคลุมความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

2. จากผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 1) หลักการและแนวคิด 2)วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการ 5) การวัดผลประเมินผล และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ และผลการประเมินความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะรูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้น เน้นการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Results-Based Management) ที่กำหนดเป้าหมายตัวชี้วัดสำเร็จ และใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการวิเคราะห์และวางแผน รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและการบูรณาการเทคโนโลยีสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชัย ลาธิ และสุธรรม ธรรมทัศน์านนท์ (2564) ที่ชี้ว่าองค์ประกอบสำคัญของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กได้แก่ แนวคิด วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ กลไก และเงื่อนไขความสำเร็จ

3. จากผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา นำไปใช้กับผู้บริหารสถานศึกษา และครู ในโรงเรียนขนาดเล็ก ในระยะเวลา 6 เดือน (เดือนมีนาคม - เดือนกรกฎาคม 2568) โดยรทดลองใช้เป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การเตรียมการและวางแผนการดำเนินการตามรูปแบบ โดยการประชุมชี้แจงและร่วมวางแผนการดำเนินการตามคู่มือ ระยะที่ 2 การดำเนินการตามรูปแบบ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครู โรงเรียนขนาดเล็กกร่วมกันขับเคลื่อนตามรูปแบบ การจัดอบรมพัฒนา และการนำไปขยายผลในสถานศึกษา ระยะที่ 3 การวัดและประเมิน โดยการนิเทศ กำกับติดตาม และจัดเก็บข้อมูลการดำเนินการตามรูปแบบ พร้อมทั้งสะท้อนผลการ

พัฒนา ระยะที่ 4 การปรับปรุงและพัฒนาและ ผลการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา พบว่าการดำเนินการตามรูปแบบ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับการปฏิบัติจากมากไปน้อย คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารเครือข่ายและชุมชน ผลที่เกิดกับคุณภาพ ด้านการบริหารบุคลากร และ ด้านการบริหารงบประมาณและทรัพยากร ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ลักษณะสำคัญคือการใช้รูปแบบนี้ทำให้กระบวนการบริหารและการจัดการทรัพยากรเป็นระบบ ประเมินผลลัพธ์ผู้เรียนได้ชัดเจนตามหลัก outcome-based ของ OECD (2012) ที่เน้นการประเมินมาตรฐานผู้เรียนและการพัฒนาโรงเรียนตามนโยบายและบริบทที่เหมาะสม

4. จากผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา พบว่า รูปแบบมีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษา และครูมีความพึงพอใจต่อรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้น ไม่เพียงแต่เพิ่มประสิทธิภาพทางวิชาการ แต่ยังสร้างความสัมพันธ์และความยั่งยืนระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ระบุว่าความสำเร็จของการจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ต้องอาศัยทั้งเครือข่าย ความร่วมมือ และกลไกการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง (OECD, 2021; ศรีณย์ โพธิ์บาย และกฤตภูมิ ขมภูวิเศษ, 2565)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- เขตพื้นที่การศึกษา ควรนำรูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้นไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย สนับสนุนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก เช่น สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ข้ามโรงเรียน (Cluster School Model) และพัฒนาครูในลักษณะชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)
- ผู้บริหารสถานศึกษา ควรประยุกต์ใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่พัฒนาขึ้น โดยเน้นการบริหารงานวิชาการ การมีส่วนร่วมกับชุมชน และการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ที่สูงขึ้นของนักเรียน
- ครู สามารถนำหลักการและกลยุทธ์ของรูปแบบ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้
- ชุมชนและผู้ปกครอง ควรมีบทบาทในการสนับสนุนโรงเรียนทั้งด้านทรัพยากรและการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา เพราะการมีส่วนร่วมจะช่วยให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเข้ากับบริบทจริง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

- ควรขยายการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการไปยังโรงเรียนขนาดเล็กในสำนักงานเขตพื้นที่อื่นเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างด้านบริบท สภาพปัญหา และความต้องการในการพัฒนา
- ควรศึกษา ความต่อเนื่องและผลระยะยาวของการใช้รูปแบบต่อคุณภาพการศึกษา เช่น ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน การคงอยู่ของครู และความเข้มแข็งของเครือข่ายโรงเรียน
- ควรมีการวิจัยเชิงเปรียบเทียบ ระหว่างโรงเรียนที่ใช้รูปแบบนี้กับโรงเรียนที่ยังไม่ใช้ เพื่อยืนยันประสิทธิผลและความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
- ควรพัฒนาตัวชี้วัดเชิงนวัตกรรม เช่น ตัวชี้วัดการมีส่วนร่วมของชุมชนที่สะท้อนเชิงคุณภาพ และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อประเมินความสำเร็จของรูปแบบอย่างรอบด้าน
- ควรมีการศึกษาต่อยอดในมิติอื่น เช่น ความเป็นผู้นำทางการศึกษา และ การพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งอาจทำให้เกิดนโยบายหรือแนวทางที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

คณิตพงศ์ พิมพ์มีลาย. (2567). รูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนเอกชนนอกระบบ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารบรรณการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์*, 5(3), 131–139.

- ทนนเดช ยงศ์มกล, & ศักดิ์ชัย นิรัฐทวี. (2019). การบริหารจัดการเครือข่ายกลุ่มโรงเรียนในรูปแบบคลัสเตอร์. *Veridian E-Journal*. 12(1), 778-792
- ทรงวุฒิ วีเปลี่ยน. (2566). แนวทางการบริหารโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ (SLC). *วารสารวิจัยวิชาการ*, 6(6), 301-316. <https://doi.org/10.14456/jra.2023.145>
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายุทธยานี เขต 1. (2567). ผลการศึกษาสภาพและความต้องการและแนวทางพัฒนา: รายงานผลการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายุทธยานี เขต 1. อุทัยธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายุทธยานี เขต 1.
- วรินทร์พย์ ใจดี. (2567). การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กตามความคิดเห็นของครูในอำเภอรตนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายุทธยานี เขต 2. *วารสารรัชตภาคย์*, 18(60), 514-528.
- วัชร ปานภูมิ. (2566). การพัฒนารูปแบบโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ (School as Learning Community) ที่มุ่งสู่คุณภาพของนักเรียน. *วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต*, 23(1), 1-16. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/BUAJEAD/article/view/250643>
- วิชัย ลาธิ และ สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2564). รูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 44(3), 112-129.
- ศรัณย์ โพธิ์บาย และกฤตภูมิ ชมภูวิเศษ. (2565). แนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา. *วารสารวิจัยการบริหารการศึกษา*, 9(1), 45-60.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). แนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- Alsammarray, Y., Sirisuthi, C., & Duangcharthom, S. (2016). Development of educational management system in small primary school. *International Education Studies*, 9(12), 244-253.
- Buaraphan, K., Inrit, B., & Kochasila, W. (2018). Current policy and practice concerning multigrade teaching in Thailand. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 39(3), 496-501.
- Duff, M., Buckley Flack, C., Wohlstetter, P., & Lyle, A. (2019). *Managing networks for school improvement: Seven lessons from the field*. Retrieved April 25, 2024 from https://www.researchgate.net/publication/334146075_Managing_Networks_for_School_Improvement_Seven_Lessons_from_the_Field
- UNESCO. (2015). *Education 2030: Incheon Declaration and Framework for Action for the Implementation of Sustainable Development Goal 4*. UNESCO.
- OECD. (2012). *PISA 2012 Results: What Students Know and Can Do*. PISA, OECD Publishing.
- (OECD). (2012). *Education at a Glance 2012: OECD Indicators*. OECD Publishing.
- OECD. (2021). *OECD Future of Education and Skills 2030 Conceptual Learning Framework*. OECD Publishing Retrieved April 25, 2024, from oecd.org/en/about/projects/future-of-education-and-skills-2030.html
- OECD. (2021). *Delivering quality education and health care to all: Chapter 3 – Delivering quality education in rural communities*. OECD Publishing.